

Varhaisen välittämisen malli maatalousyrittäjille

Välittäminen on auttamista ja toisesta huolehtimista. Varhaisen välittämisen malli perustuu asennemuutokseen. Jokaisen on hyvä osaltaan pohtia, miten toivoo itseään kohdeltavan, jos sairaus tai taloudelliset vaikeudet vievät voimat eikä itse jaksakaan hakea apua.

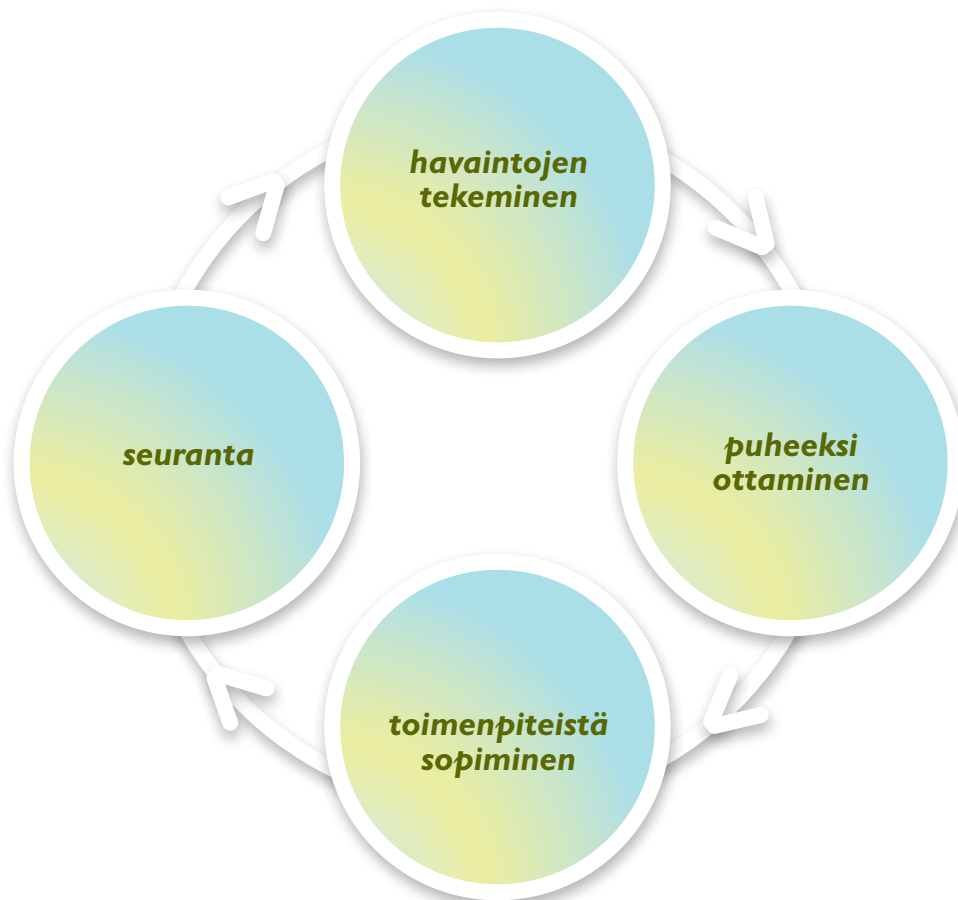
Mitä sinulle kuuluu? Kuinka jaksat?

Varhaisen välittämisen malli on tarkoitettu tukemaan maatalousyrittäjiä työssä selviytymisessä sekä auttamaan tilan toimintaa uhkaavissa ongelmissa. Miten näihin ongelmiin voi puuttua? Kuka sen voi tehdä?

Tavoitteena on, että läheisten ja ystävien lisäksi tilan yhteistyökumppanit osaisivat havaita ongelmat ennen mahdollista kriisin syntymistä. Yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi neuvojat, lomittajat, eläinlääkärit, maitoautonkuljettajat,

rehu- ja teurasautonkuljettajat, työterveyshoitajat ja Mela-asiamiehet. Kun yhteistyökumppani tai läheinen ihminen huomaa, etteivät kaikki asiat ole yrittäjällä kunnossa, hänen on hyvä ottaa asia rohkeasti puheeksi. Keskustelussa sovitaan toimenpiteistä yhdessä maatalousyrittäjän kanssa. Tavoitteena on löytää apua ongelmien hoitamiseksi. Seurantavaiheessa varmistetaan, että havaittuun ongelmaan saadaan apua ja keskustellaan jatkosta.

Varhaisen välittämisen toimintaketju

Havaintojen tekeminen

Hälytysmerkkejä maatalousyrittäjän avun tarpeesta voivat olla

- ahdistuneisuus tai ärtyneisyys
- välinpitämättömyys, aloitekyvyttömyys
- negatiivisten ajatusten kierre
- ulkoisen olemuksen muutokset
- lisääntyvät sairastumiset ja epämääräiset kiputilat.

Avun tarpeesta kertoo tilan olosuhteiden muutos huonompaan suuntaan. Erilaisten ongelmien lisääntyminen voi johtaa tilan tuotannollisiin ja toiminnallisiin vaikeuksiin.

Vaikeudet voivat ilmetä

- taloudenpidossa, esimerkiksi maksamattomina laskuina
- näköalattomuutena tulevaisuuden suhteen
- eläinten hoidon laiminlyöntinä
- maataloustöiden laadun alentumisena

- lisääntyneinä tapaturmina
- kasvaneena alkoholin käyttönä
- EU-tukihakemusten/kirjanpidon/verotuksen laiminlyöntinä

Työn kuormituksen lisääntyminen voi ilmetä

- työstä irtautumisen vaikeutena; lomia ei pidetä
- stressinä tekemättömistä töistä
- työn huonona organisointina
- lisääntyvinä ihmissuhdevaikeuksina
- piittaamattomuutena omasta terveydestä; esimerkiksi työterveyshuollon tilakäyntejä ei oteta vastaan
- erilaisina tuotannollisina ongelmina.

Puheeksi ottaminen

Yrittäjän hyvinvoinnista välittäminen ja mahdollisimman nopea puuttuminen tilanteeseen ovat tärkeitä tilanteen ratkaisemiseksi. Keskusteltaessa tulee olla avoin ja puhua suoraan mutta samalla hienotunteisesti. Keskinäisen luottamuksen saavuttaminen on ensiarvoisen tärkeää. Keskustelua tulee käydä jokaisen tilan yrittäjän kanssa henkilökohtaisesti.

Keskustelun voi aloittaa esimerkiksi näin.

- Näytät väsyneeltä, mitä sinulle kuuluu, kuinka jaksat?
- Oletko päässyt irtautumaan työstäsi, esimerkiksi pitämään lomaa?
- Onko sinulla ketään läheistä, kenen kanssa voisit keskustella huolestasi?
- Onko sinulla tarvetta hakeutua terveyden-

huoltopalveluihin vai kuulutko kenties työterveyshuoltoon?

- Minkälaisia tulevaisuuden suunnitelmia sinulla on?
- Voisinko auttaa sinua?
- Mahdollisuuksien mukaan voi pyrkiä toteamaan eri asioita ja odottaa yrittäjän jatkavan asiasta.

Keskustelun voi aloittaa aina puhumalla omista havainnoistaan: ”Minusta tuntuu, että sinulla ei ole kaikki hyvin.” tai ”Minusta näyttää, että sinulla on liikaa töitä”. Lisäksi voi käyttää asiaan sopivia esimerkkejä. Ihmiset ovat usein tarkkoja reviiritään ja asioihin puuttuminen voi joskus tuntua epämiellyttävältä. Epäilyn ja kontrollin sijaan kannattaa korostaa auttamisen halua.

Toimenpiteistä sopiminen

Puheeksi ottamisen jälkeen toimenpiteistä sovi-
taan yrittäjän ehdoilla. Vastuu avun hakemisesta
ja ongelman selvittämisestä on ensisijaisesti yrit-
täjällä. Yhteistyökumppanin on hyvä tarjota yrittä-
jälle apua ja tietoa asian eteenpäin viemiseksi.

Yrittäjän kanssa sovitaan yhdessä menettely-
tavoista ja aikataulusta, esimerkiksi siitä, kuka
ottaa yhteyttä eri auttajatahoihin. Joskus on tar-
peen esimerkiksi varata aika lääkärille, jotta yrit-
täjä kuulee, mitä tilanteesta puhutaan.

Tämän voi tehdä kirjallisesti, jotta asia ei unoh-
du ja siihen on tarvittaessa helppo palata. Luot-
tamuksellisten tietojen kertomisesta muille aut-
tajatahoille on sovittava aina yrittäjän kanssa.

Kenenkään selän takana ei saa toimia, vaan yrit-
täjältä on ehdottomasti kysyttävä lupa asioiden
hoitamiseen. Yhteistyökumppani voi myös välit-
tää eri asiantuntijatahojen yhteystietoja yrittä-
jälle.

Jos yrittäjä kuuluu työterveyshuoltoon, yhtey-
denotot yrittäjän työkykyyn liittyvissä ongelmis-
sa voidaan ohjata sinne. Työterveyshuollon toi-
mintasuunnitelmasta käy ilmi, miten työkykyä uh-
kaavissa tilanteissa toimitaan. Jos yrittäjä ei ole
mukana työterveyshuollossa, häntä voi rohkaista
ottamaan yhteyttä lääkäriin. Keskusteluapua voi
saada myös maaseudun tukihenkilöverkkoon kuu-
luvalta henkilöltä.

Seuranta

Kun toimenpiteistä on sovittu yhdessä, on myös
tärkeää seurata niiden toteutumista. Näin varmis-
tetaan, että yrittäjä saa apua.

Jos vastuu avun hakemisesta on jäänyt yrittä-
jälle, yhteistyökumppani varmistaa sovitun ajan
päästä, miten asia on edennyt. Jos suunnitellut
toimenpiteet eivät ole toteutuneet tai yrittäjä ei
ole ottanut yhteyttä avun saamiseksi, on syytä
miettiä yhdessä vaihtoehtoisia ratkaisuja. Tarvit-
taessa asia on otettava uudelleen keskusteluun.

Ongelmatilanne voi johtaa lamaantumiseen,
epäonnistuminen koetaan häpeällisenä ja omien
asioiden hoitamisesta ei hallita. Tällöin yrittäjän itse-

luottamuksen vahvistaminen on tärkeää. Joskus
pientenkin asioiden hoito tuo tunnetta selvyty-
misestä.

Myös yhteistyökumppanin on huolehdittava sii-
tä, että toteuttaa lupaamansa yhteydenotot avun
saamiseksi.

Jos yrittäjällä on vaikeuksia hakea itsenäisesti
apua ongelmiinsa, voi auttaja tarjoutua kumppa-
niksi yhteyksien ottamisessa. Yhdessä toimimal-
la autettavaa pyritään tukemaan itsenäiseen toi-
mintaan. Useimpien auttajatahojen vaitiolovel-
vollisuus voi rajoittaa myös toisen puolesta toi-
mimista.

Esimerkki

Tilalla on isäntä ja emäntä, iältään noin 45-vuotiaita. Heillä on lypsykarjaa 80 lehmää ja noin 100 kpl nuorta karjaa, peltoa 80 ha ja metsää 35 ha. Tilalle on hankittu lypsyrobotti ja traktori vaihdettu juuri uudempaan. Talous on tiukalla, koska velkaa on jouduttu ottamaan lisää investointien vuoksi. Robotin toiminnan opettelussa on ollut ongelmia, ja sen korjaamiseen on jouduttu käyttämään ulkopuolista apua. Varsinaiseen maataloustyöhön ei ole ollut varaa hankkia ulkopuolista apua ja emäntä on uupunut suuren työmäärän vuoksi. Hänen työkykynsä on alentunut merkittävästi ja uupumus uhkaa jatkuessaan myös isännän työkykyä.

Lomittaja ja maitotilaneuvoja ovat havainneet uupumisen. Neuvoja ottaa asian puheeksi emännän kanssa. Emäntä kertoo univaikeuksistaan ja ongelmista robotin kanssa. Neuvoja keskustelee myös isännän kanssa. Isäntä on havainnut emännän uupumuksen, mutta ei ole osannut hakea apua.

Emäntä ja maitotilaneuvoja sopivat, että neuvoja ottaa yhteyttä terveyskeskukseen ja varaa ajan lääkärin vastaanotolle. Sen lisäksi he sopivat, että talousneuvojan kanssa käydään läpi tilan tuotantotoimintaan ja talouteen liittyvät ongelmat ja etsitään niihin sopivia ratkaisuja. Lypsyrobotin ongelmien ratkaisemiseksi otetaan yhteys robotin toimittajaan tai meijerin neuvojaan. Neuvoja ohjaa yrittäjät työterveyshuollon asiakkaiksi, jotta yrittäjät voivat tulevaisuudessa pitää huolta hyvinvoinnistaan.

Sovitaan, että neuvoja ottaa yhteyttä sen jälkeen, kun emäntä on ollut lääkärissä. Näin jatkotoimenpiteet voidaan määritellä mahdollisen sairauslomamukaan. Lisäksi varmistetaan, että talousneuvoja on käynyt tilalla.

Lääkärikäynnin jälkeen: Emäntä on jäänyt lyhyelle sairauslomalle ja tila on saanut lomittajan emännän työtä hoitamaan. Keskustelut talousneuvojan kanssa ovat menossa. Robottiongelmiin on saatu apua. Yrittäjät ilmoittautuvat työterveyshuollon asiakkaiksi.

Malliehdotus toimenpiteistä sopimiseksi yrittäjän ja yhteistyökumppanin välillä

1. Yrittäjän työkykyyn tai tilan toimintaan vaikuttava tekijä, josta keskusteltiin

---

---

2. Asiat, jotka ovat vaikuttaneet yrittäjän työhyvinvointiin

---

3. Sovitut asiat ongelmien korjaamiseksi ja avun saamiseksi

---

4. Aikataulu yhteydenotoista tai muista toimenpiteistä

---

5. Yrittäjän vastuu

---

6. Yhteistyökumppanin vastuu

---

7. Miten seuranta toteutetaan?

Tarkoitus on, että malliehdotus toimii muistilappuna sekä yrittäjälle että yhteistyökumppanille.

Avuksi auttava puhelin

(lisää oman kuntasi yhteystiedot ja pistä talteen)

- **Työterveyshuolto** _____
ks. puhelinluettelo kunnan kohdalta tai oma työterveyshuolto
- **Terveyskeskus** _____ ks. puhelinluettelo kunnan kohdalta
- **Mela-asiamies** _____ www.mela.fi
- **Lomitushallinto** _____
- **Kunnan maaseututoimi** _____
- **ProAgrian asiantuntijapalvelut** www.proagria.fi
- **Maaseudun tukihenkilöverkko** www.tukihenkilo.fi
- **Valtakunnallinen kriisipuhelin** 010 195 202
- **Kriisikeskus** _____ ks. www.mielenterveysseura.fi/sos-kriisikeskus
- **Valtakunnallinen AA:n Auttava puhelin** 09 750 200
tai iltaisin 013 123 121, apua alkoholiongelmiin
- **AL-Anonin auttavat puhelimet** 09 750 200, vertaistukea alkoholistien läheisille
- **Kataja ry**, www.katajary.fi, tietoa parisuhdekursseista
- **Kirkon perheasiain neuvottelukeskukset** _____
ks. paikkakuntakohtaisesti tai www.evl.fi
- **Kirkon palveleva puhelin** 010 190 071, auttaa perheitä erotilanteissa
- **Väestöliiton parisuhdekeskuksen valtakunnallinen neuvontapuhelin** 0800 183 183
- **Mieli maasta, vertaistukea masentuneille** 050 441 2112
- **Naisten linja** 0800 02 400
- **Apua, tietoa ja tukea perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan** www.turvakoti.net
- **Miestyön kehittämiskeskus** 09 454 2440
- **MLL:n Lasten ja nuorten puhelin** 116 111
- **Takuusäätiö, valtakunnallinen velkaneuvontanumero** 0800 98 009
- **Kunnan sosiaalipäivystys** _____ ks. paikkakuntakohtaisesti
tai tarvittaessa (esimerkiksi lastensuojeluasiat) poliisi/hätänumero 112
- **Suomen Mielenterveysseura, neuvontaa ja varhaiskuntoutusta** 09 615 516

Työterveyshuolto ja varhainen tuki

Kela voi korvata ennaltaehkäisevän työterveyshuollon kustannuksista 60 %,

- jos yrittäjä ja työterveyshuolto ovat yhteistyössä sopineet työkyvyn hallinnasta, seurannasta ja varhaisesta tuesta
- työterveyshuollon toimintasuunnitelmassa on kuvattu sekä yrittäjän että työterveyshuollon tehtävät ja vastuut työkyvyn hallinnassa. www.kela.fi

Tietoa auttajatahoista saa myös seuraavilta tahoilta

- www.tukinet.fi, apua kriisitilanteisiin verkosta
- www.ttl.fi/maatalous
- www.mtk.fi

Mela on päivittänyt **Varhaisen välittämisen malli maatalousyrittäjille** -esitteen, joka on tuotettu Kasvua Hämeessä -teemaohjelmaan kuuluvan Osaamisverkostohankkeen toimesta. Työryhmään osallistui laaja joukko maatalousyrittäjien yhteistyökumppaneita mm. MTK Häme ja Mela, sekä Hämeen alueen meijerit, kuntien maatalous- ja lomahallinto, työterveyshuolto, eläinlääkärit, ProAgria Häme, evl-kirkko ja maaseudun tukihenkilöverkko. Eri-tyisasiantuntijana on toiminut psykologi Pirkko Lahti.